

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om extra pension för idrottsutövare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det ändringar i lagen om extra pension för idrottsutövare. Till lagen fogas enligt vad som föreslås en bestämmelse om att det när det är fråga om en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel kan avvika från den inkomstgräns som föreskrivs i lagen. Dessutom föreslås det att en redan beviljad delpension kan ändras till full pension på ansökan. I stället för att pensionsbeloppet ska fastställas i statsbudgeten föreslås att det är det totala antalet pensioner som ska fastställas. Det föreslås också att omnämnandet av att pensionerna finansieras genom vinstmedel av tippning och penninglotteri stryks i lagen.

Lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2019. Avsikten är att lagen ska tillämpas första gången på de idrottspensioner som beviljas 2020.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

Lagen om extra pension för idrottsutövare (1419/2014) trädde i kraft i februari 2015. Idrottspension är ett för finska idrottare inrättat premierande och inte förmånsbaserat pensionssystem. Pensionen är avsedd att beviljas de före detta framgångsrika idrottare vars pension har blivit mycket liten. Pensionen är beroende av prövning.

Enligt 1 § i lagen om extra pension för idrottsutövare kan extra idrottspension beviljas en idrottsutövare som är eller har varit stadigvarande bosatt i Finland som erkänsla för en guldmedalj som han eller hon vunnit vid olympiska spel. Av särskilda skäl kan pensionen också beviljas för en betydelsefull internationell idrottskarriär.

Lagen om extra pension för idrottsutövare har tillämpats så att alla idrottare är i en jämlik ställning som sökande. Internationella paralympiska kommittén inrättades 1994. Före det var de paralympiska spelens status och tävlingsgrenar mycket annorlunda än vad de för närvarande är i de paralympiska spel som ordnas av Internationella paralympiska kommittén. Detta har beaktats vid bedömningen av meriterna.

I 2 § föreskrivs det om de möjligheter att försörja sig som idrottsutövaren har och som ska beaktas när pensionen beviljas. Enligt 3 § beviljar undervisnings- och kulturministeriet pensionen på ansökan efter att ha fått ett utlåtande av Finlands Olympiska Kommitté rf i ärendet. I 4 § finns det bestämmelser om att pensionsbeloppet årligen fastställs i statsbudgeten. Pensionsbeloppet är emellertid också bundet till det pensionsbelopp som fastställdes när lagen stiftades och till indexutvecklingen.

I statsbudgeten fastställs årligen ett anslag för pensioner enligt lagen om extra pension för idrottsutövare. De senaste åren har anslaget varit högst 260 000 euro och fått användas för idrottspensioner som motsvarar högst 16 fulla pensioner. Sålunda har man årligen kunnat bevilja några få idrottspensioner. Vid dödsfall har pensioner frigjorts för beviljande. Största delen av idrottspensionerna har på grund av sökandenas inkomstnivå beviljats som delpension.

När lagen om extra pension för idrottsutövare stiftades, angavs det i regeringens proposition att meningen är att beloppet inte ska höjas och att nya pensioner till andra än vinnare vid olympiska spel kommer att beviljas enbart om anslag för detta ändamål frigörs från vinnarna.

Hittills har det nuvarande systemet för idrottspensioner fungerat väl och väl uppfyllt det behov för vilket det inrättades, dvs. för tryggnad av pensionsnivån för mindre bemedlade vinnare vid olympiska spel.

Lagen om extra pension för idrottsutövare och lagen om extra konstnärspensioner (194/2016) har samordnats i lagstiftningen. Lagen om extra konstnärspensioner trädde i kraft i april 2016. Före det beviljades konstnärspensioner med stöd av statsrådets beslut. Pensionsnivåerna är med stöd av lagarna desamma och i båda pensionslagen tillämpas full pension och delpension, som är hälften av beloppet av full pension. För närvarande är nivån på full pension drygt 1 300 euro per månad. En idrotts- eller konstnärspension kan beviljas som full pension om sökandens vid beskattningen fastställda pensionsinkomster och andra permanenta inkomster, folkpensionsinkomster undantagna, är lägre än idrotts- eller konstnärspensionen. Delpension kan inte beviljas om inkomsterna överskrider beloppet av idrotts- eller konstnärspensionen multiplicerat med två.

Det finns tre skillnader mellan idrottspensionen och konstnärspensionen. I lagen om extra konstnärspensioner anges på vilka villkor delpension kan höjas till full pension, men i lagen om extra pension för idrottsutövare anges inte detta separat. För det andra beviljas konstnärspensionerna ur budgetmedel och idrottspensionerna ur tippningsvinstmedel. Och för det tredje beviljas konstnärspensionerna av Centret för konstfrämjande, medan idrottspensionerna beviljas av undervisnings- och kulturministeriet.

2 De viktigaste förslagen

Det föreslås att till lagen fogas en bestämmelse, enligt vilken det kan avvika från den lagstadgade inkomstgränsen när det är fråga om en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel. Dessutom föreslås det att en redan beviljad delpension kan ändras till full pension på ansökan, om sökandens möjligheter att försörja sig är stadigvarande förändrade. Bestämmelsen om ändring av pensionen motsvarar bestämmelsen i lagen om extra konstnärspensioner. Det föreslås att fastställande av pensionsbeloppet i statsbudgeten ersätts av fastställande av det totala antalet beviljade pensioner. Det föreslås också att omnämmandet av att pensionerna i första hand finansieras genom vinstmedel av tippning och penninglotteri stryks i lagen.

3 Propositionens konsekvenser

Propositionen bedöms få ekonomiska konsekvenser i det fall att betalningen av pensionerna överförs från att betalas ur tippningsvinstmedel till att omfattas av budgetfinansieringen. I princip är syftet med de föreslagna ändringarna dock att inom ramen för det anslag som årligen fastställs i statsbudgeten precisera kriterierna för beviljande av pension. De senaste åren har anslaget varit högst 260 000 euro och fått användas för idrottspensioner som motsvarar högst 16 fulla pensioner. Ett anslag på cirka 370 000 ska beviljas i år 2019.

Även konsekvenserna för myndighetsverksamheten bedöms som ringa. Möjligheten att lämna inkomstgränsen obeaktad när det gäller en särskilt meriterad idrottare kommer sannolikt att öka antalet ansökningar.

4 Beredningen av propositionen

Den 8 maj 2018 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en arbetsgrupp, som hade i uppgift att utreda alternativ för revidering av lagen om extra pension för idrottsutövare. Arbetsgruppen hade särskilt i uppgift att utreda alternativ som bidrar till att fler vinnare vid olympiska spel omfattas av idrottspensionen och som höjer inkomstgränserna. I sin slutrapport föreslog arbetsgruppen att det till lagen ska fogas en möjlighet att höja delpensionen till full pension när möjligheterna att försörja sig stadigvarande förändras. Dessutom föreslog arbetsgruppen att omnämmandet av finansiering av pensionerna ur tippningsvinstmedel ska strykas och att extra idrottspension även i fortsättningen ska beviljas av undervisnings- och kulturministeriet.

Arbetsgruppen föreslog inte att de föreskrivna inkomstgränserna ska höjas, delpensionen slopas, det i enskilda fall ska avvika från inkomstgränserna eller att möjlighet till familjepension ska fogas till lagen.

Propositionen har utifrån arbetsgruppens förslag beretts vid undervisnings- och kulturministeriet.

Yttranden om propositionen begärdes av justitieministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, statens idrottsråd, riksdagens justitieombudsmans kansli, justitiekanslern i statsrådet, Finlands Olympiska Kommitté rf, Finlands Paralympiska Kommitté rf, Suomen Olympiavoittajat ry, Keva samt kultur- och konstpolitiska avdelningen vid undervisnings- och kulturministeriet. Dessutom publicerades yttrandebegäran i statsrådets tjänst för projektinformation.

Finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, statens idrottsråd, kultur- och konstpolitiska avdelningen vid undervisnings- och kulturministeriet, Keva samt Finlands Olympiska Kommitté rf, Finlands Paralympiska Kommitté rf och Suomen Olympiavoittajat ry lämnade in yttranden. Riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet meddelade att de yttrar sig inte om propositionen.

Finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, kultur- och konstavdelningen vid undervisnings- och kulturministeriet, statens idrottsråd och Keva stödde inte i sina yttranden förslaget till ändring av 1 § 3 mom., som ger möjlighet att avvika från inkomstgränserna när det gäller särskilt framgångsrika idrottare. Remissinstanserna ansåg att den föreslagna ändringen inte stämmer överens med lagens ursprungliga syfte, att den ställer sökandena i en ojämlig ställning och att den skapar ett tryck att ändra systemet för konstnäerspension på motsvarande sätt. Finlands Olympiska Kommitté rf, Finlands Paralympiska Kommitté rf och Suomen Olympiavoittajat ry stödde i ett gemensamt yttrande att man avviker från inkomstgränserna.

Finansministeriet motsatte sig att hänvisningen till att tippningsvinstmedel och penninglotteri är pensionernas finansieringsgrund stryks i 4 §, och social- och hälsovårdsministeriet hade en reserverad hållning till det förslaget. Statens idrottsråd och idrottsorganisationerna stödde denna proposition.

När det gäller paralympiska idrottare, föreslog statens idrottsråd tydligare inskrivningar om att utöver vinnare vid olympiska spel kan också vinnare vid paralympiska spel och andra framgångsrika toppidrottare med internationell karriär få pensionen. Enligt idrottsorganisationerna bör det beaktas att paralympiska idrottare har en lägre pensionsålder än andra idrottare. Detta möjliggörs redan av den gällande lagen.

Förslaget att om omständigheterna förändras ändra delpensionen till full pension och att i statsbudgeten fastställa det totala antalet pensioner i stället för storleken på pensionen var enligt remissinstanserna genomförbart. I motiveringarna föreslogs det dock att man ska precisera att antalen dimensioneras enligt det anslag och den ram som årligen fastställs i budgeten.

Med stöd av remissvaren preciserades det i motiveringarna till lagen att även paralympiska vinnare kan få pensionen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. Det föreslås att det till paragrafens 1 mom. fogas ett omnämnande av paralympiska spel. För närvarande har lagen tillämpats så att paralympiska idrottare har beaktats på ett jämlikt sätt vid bedömning av idrottsframgångar.

Det föreslås att ett nytt 3 mom. fogas till paragrafen. Enligt momentet kan pension av särskilda skäl beviljas en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel utan att inkomstgränsen enligt 2 § 1 mom. ska tillämpas. Det är fråga om en undantagsbestämmelse, som ska tillämpas endast av särskilda skäl och endast på cirka en ansökan om året. En förutsättning för att tillämpa undantaget är att idrottaren utöver till exempel ett personligt guld vid olympiska eller paralympiska spel har haft andra betydande idrottsframgångar.

2 §. Det föreslås att 2 mom. ändras så att beloppet av idrottspension ändras till att motsvara 2018 års nivå. År 2019 ska beloppet av extra idrottspension efter indexhöjning vara 1 359,02 euro per månad, om riksdagen godkänner budgetpropositionen.

Dessutom föreslås det att ett nytt 3 mom. fogas till paragrafen. Enligt momentet kan delpension höjas till full pension på ansökan av pensionstagaren, om pensionstagarens pensionsinkomster och andra inkomster, med undantag av folkpension, understiger beloppet av idrottspension enligt 2 mom. Motsvarande bestämmelse finns i lagen om extra konstnärspensioner. Syftet med ändringen är att ge möjlighet att beakta förändring av pensionstagarens inkomster när pensionsbeloppet sjunker.

4 §. Det föreslås att paragrafen ändras så att det årliga fastställandet av pensionsbeloppet i statsbudgeten stryks. Däremot ska det högsta antal pensioner som beviljas årligen fastställas i statsbudgeten. Dessutom stryks hänvisningen till tippnings- och penninglotterivinstmedel i paragrafen. Ändringen motsvarar bestämmelsen i lagen om extra konstnärspensioner.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019. Lagen ska första gången tillämpas på de extra idrottspensioner som beviljas 2020.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 6 § i Finlands grundlag finns det bestämmelser om jämlikhet mellan människor. I paragrafens 1 mom. anger den allmänna jämlikhetsklausulen principen för jämlikhet och jämställdhet. Principen inbegriper förbud mot godtycke och ett krav på lika bemötande i likadana fall. Jämlikhetskravet är förpliktande också för lagstiftaren. Människor eller grupper av människor kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. Likabehandlingsbestämmelsen kräver ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana (GrUU 31/2014 rd, s. 3/I, GrUU 24/2017 rd, s. 2).

Bestämmelsen om diskrimineringsförbud i paragrafens 2 mom. kompletterar den allmänna jämlikhetsklausulen. Andra personliga skäl jämställs med de förbjudna grunder till särbehandling som särskilt nämns i bestämmelsen om diskrimineringsförbud. Sådana är t.ex. samhällelig position, förmögenhet, deltagande i föreningsverksamhet, familjeförhållanden, graviditet, äktenskaplig börd, sexuell läggning och boningsort (GrUU 31/2014 rd, s. 3/I, GrUU 24/2017 rd, s. 2).

Enligt gällande lag kan en sökande beviljas extra idrottspension till fullt belopp, dvs. 1 339,57 euro i månaden, eller som delpension, som är hälften av det nämnda beloppet, när sökanden har vunnit en guldmedalj vid olympiska eller paralympiska spel. Enligt 2 § 1 mom. i lagen om extra pension för idrottsutövare är villkoret för full idrottspension att sökandens inkomster undantaget folkpensionsinkomster underskrider beloppet av idrottspension. När det gäller lagförslaget ska jämlikheten bedömas med utgångspunkt i förslaget att en ny kategori av idrottspension utan ovan föreslagna inkomstgräns ska införas. Enligt lagförslaget kan en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel beviljas extra idrottspension av särskilda skäl, även om hans eller hennes inkomster överskrider den inkomstgräns som avses i 2 § 1 mom. i lagen.

Enligt social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 28/2014 rd) är extra pension för idrottsutövare en behovsprövad förmån som beviljas inom ramen för ett anslag som reserveras i statsbudgeten. Utskottet ansåg i sitt betänkande att de faktorer som påverkar beviljandet och beloppet av pensionen framgår av lagen. Dessutom framhävde utskottet att vid prövning av pensionsbeslut bör förutsättningarna för beviljande bedömas konsekvent för att de som får pension ska bli jämlikt bemötta och systemet med idrottspension ska upplevas som rättvist.

Extra idrottspension är ett erkännande som bygger på tidigare idrottsframgångar. Genom extra idrottspension kan arbetspensionsskydd som saknas på grund av idrottskarriären kompletteras samtidigt som idrottarens framgångar visas uppskattning. Extra idrottspension är behovsprövad och ingen har subjektiv rätt till den. Extra idrottspension ska inte jämföras med det egentliga pensionssystemet där till exempel subjektiv rätt till folkpension, garantipension och arbetspension samt pensionsnivån bestäms i olika pensionskategorier utifrån grunder som är desamma för alla.

Anslaget för extra idrottspension är cirka 260 000 euro per år. Det har fått användas för idrottspensioner som motsvarar högst 16 fulla pensioner. Detta har betytt att idrottspension har beviljats cirka två tidigare idrottare årligen. I år 2019 ska ett anslag på cirka 370 000 euro beviljas. De föreslagna ändringarna av kriterierna för val av mottagare av extra idrottspension och den föreslagna ändringen av beloppet av behovsprövad och premierande extra idrottspension strider inte mot den jämlikhetsprincip som förutsätts enligt grundlagen, eftersom ingen har subjektiv rätt att få idrottspension. Ändringarna påverkar inte heller det nuvarande antalet av dem som får extra idrottspension.

Enligt regeringens uppfattning strider inte lagförslaget i propositionen mot grundlagen och kan således behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av lagen om extra idrottspension för idrottsutövare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om extra idrottspension för idrottsutövare (1419/2014) 1 § 1 mom., 2 § 2 mom. och 4 § och
fogas till 1 § ett nytt 3 mom. samt till 2 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

1 §

Extra idrottspension kan beviljas en idrottsutövare som är eller har varit stadigvarande bosatt i Finland som erkänsla för en guldmedalj som han eller hon vunnit vid olympiska eller paralympiska spel. Av särskilda skäl kan pension beviljas också för en betydelsefull internationell idrottskarriär.

Pensionen får av särskilda skäl beviljas en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel utan att inkomstgränsen enligt 2 § 1 mom. ska tillämpas.

2 §

Den extra pensionen för idrottsutövare är 1 339,57 euro i månaden. Delpensionen är hälften av beloppet av den fulla pensionen.

Delpensionen kan höjas till full pension på ansökan av pensionstagaren, om pensionstagarens pensionsinkomster och andra inkomster, folkpensionsinkomster undantagna, är lägre än beloppet av idrottspension enligt 2 mom.

4 §

Det högsta antal pensioner som beviljas fastställs årligen i statsbudgeten. Pensionen betalas av Keva.

RP 315/2018 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .
På pensioner som beviljas före den 1 januari 2020 tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 19 december 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Europa-, kultur- och idrottsminister Sampo Terho

Lag

om ändring av lagen om extra idrottspension för idrottsutövare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om extra idrottspension för idrottsutövare (1419/2014) 1 § 1 mom., 2 § 2 mom. och 4 § och
fogas till 1 § ett nytt 3 mom. samt till 2 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

1 §

Extra idrottspension kan beviljas en idrottsutövare som är eller har varit stadigvarande bosatt i Finland som erkänsla för en guldmedalj som han eller hon vunnit vid olympiska spel. Av särskilda skäl kan pension beviljas också för en betydelsefull internationell idrottskarriär.

2 §

Den extra pensionen för idrottsutövare är 1 319,06 euro i månaden. Delpensionen uppgår till hälften av beloppet av den fulla pensionen.

Föreslagen lydelse

1 §

Extra idrottspension kan beviljas en idrottsutövare som är eller har varit stadigvarande bosatt i Finland som erkänsla för en guldmedalj som han eller hon vunnit vid olympiska *eller paralympiska* spel. Av särskilda skäl kan pension beviljas också för en betydelsefull internationell idrottskarriär.

Pensionen får av särskilda skäl beviljas en särskilt meriterad vinnare vid olympiska eller paralympiska spel utan att inkomstgränsen enligt 2 § 1 mom. ska tillämpas.

2 §

Den extra pensionen för idrottsutövare är 1 339,57 euro i månaden. Delpensionen är hälften av beloppet av den fulla pensionen.

Delpensionen kan höjas till full pension på ansökan av pensionstagaren, om pensionstagarens pensionsinkomster och andra inkomster, folkpensionsinkomster undantagna, är lägre än beloppet av idrottspension enligt 2 mom.

RP 315/2018 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Pensionsbeloppet fastställs årligen i statsbudgeten. Pensionen betalas i första hand med penningsspelbolagets avkastning enligt 17 § i lotterilagen (1047/2001). Pensionen betalas ut av den kommunala pensionsanstalten Keva.

4 §

Det högsta antal pensioner som beviljas fastställs årligen i statsbudgeten. Pensionen betalas av Keva.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På pensioner som beviljas före den 1 januari 2020 tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.